

ŠIBORI BATIKA

ALENA ISABELLA
GRIMMICOVÁ

výtvarný
kurz

 GRADA®

A photograph of a white sailboat on a rocky shore. A vibrant, patterned cloth with blue, red, and white floral or star-like motifs is draped over the boat's railing. The background shows a body of water and a distant shoreline under a cloudy sky. The text 'S láskou Igorovi' is overlaid on the lower part of the image.

*S láskou
Igorovi*

ŠIBORI BATIKA

ALENA ISABELLA
GRIMMICOVÁ

výtvarný
kurz

 GRADA®

Šibori batika

Alena Isabella Grimmichová

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
jako svou 4811. publikaci

Odpovědná redaktorka Ing. Jana Minářová
Fotografie v knize Alena Isabella Grimmichová
Fotografie na obálce Alena Isabella Grimmichová
Sazba a grafická úprava Jana Řeháková, DiS.
Návrh grafické úpravy a obálky Jana Řeháková, DiS.

Počet stran 112
První vydání, Praha 2012
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2012
Cover Design © Jana Řeháková, DiS., 2012

Doporučení a pracovní postupy v této knize byly autorkou ověřeny, přesto za ně nelze převzít zodpovědnost. Autor ani nakladatelství neručí za jakékoli věcné, osobní ani majetkové škody. Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

*Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.*

ISBN 978-80-247-4182-6 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-8046-7 (elektronická verze ve formátu PDF)
ISBN 978-80-247-8047-4 (elektronická verze ve formátu EPUB)
ISBN 978-80-247-8048-1 (elektronická verze ve formátu MOBI)

obsah

Úvod	7
Šibori (shiboru)	9
Tkaniny vhodné na šibori	10
Barvy a barvení textilu	14
Mandala	20
Okrajové mandaly	26
Motýlí křídla	30
Květina	34
Čtyři čtverce	36
Organza	42
Šité kruhy	44
Karamatsu	48
Šité linie	54
Hrášek	56
Kamení	60
Nunofilcování a šibori	64
Věnečková batika	68
Nařasené pruhy	70
Vrapovaná šála	74
Twist	76
Kumo	78
Rovnoramenný pravoúhlý trojúhelník	86
Kosočtverce	96
Rovnostranný trojúhelník	100
Seka	106

úvod

Šibori

Kouzelné a neopakovatelné vzory jemné batiky, to je technika šibori. Tradiční zdobení látek, které vzniklo převážně v Asii tam, kde bylo běžně dostupné hedvábí. Vzory vzniklé skládáním, vrásněním, šitím, stáčením, uzlováním a svazováním látky vychází většinou z přesných geometrických tvarů, čímž vzniká dokonalá symetrie vzorů. Tradice předávaná a upravovaná po staletí má v současné době své tvůrce a obdivovatele na celém světě. Díky možnostem této techniky je stále co vymýšlet a vylepšovat.

Téma šibori je natolik rozsáhlé, že není možné a ani vhodné se je pokusit vložit do jedné knížky. Proto jsme se rozhodli věnovat tuto knihu vzorům šibori, vzniklým skládáním, vázáním, šitím a jen okrajově řasením. Další možnosti těchto technik a hlavně složitější techniky řasené a stáčené si ponecháme, pokud to bude možné, do dalších knih.

Všechny techniky v knize jsem se snažila popsat co nejpodrobněji, aby čtenář při jejich vytváření nenarážel na nejasnosti nebo nedostatek informací, s kterými jsem se při studiu technik potýkala já. Pokud se vám postupy budou i přesto při samotném čtení zdát nepochopitelné, vezměte si do ruky látku nebo kousek papíru a skládejte, svazujte a šijte nanečisto. Zjistíte brzy, že na tom nic není, a techniku si oblíbíte. Je to technika tvůrčí. Jestliže se vám některý postup bude zdát nedokonalý, klidně ho změňte. Nebojte se experimentovat stejně, jako to dělali řemeslníci a umělci po celá staletí. Přeji vám spoustu radosti a úspěchů při tvoření.

Alena Isabella Grimmichová

šibori (shiboru)

Šibori, jak je tato technika ve světě známá, vychází ze slova shiboru, což je japonský výraz pro manipulaci s materiálem před barvením. V překladu znamená mačkání, muchlání, tlačení. Japonci dokázali techniku zpopularizovat a předat do Evropy a Ameriky. Přesto se však nejedná o techniku výhradně japonskou, podobné se vyskytují v různých kulturách pod různými jmény, například v Indii pod výrazem bandhani.

Nejstarší dochované záznamy o šibori pocházejí z Číny, tam však tato tradice téměř zanikla. Mezi další tradiční země zabývající se šibori patří již zmíněná Indie, dále Indonésie, Latinská Amerika, Afrika a hlavně Japonsko. Asijská oblast byla pro vývoj této techniky ideální díky dostupnosti hedvábí. Jeho jemnost umožňuje tak dokonalé prokreslení vzorů, jakého u ostatních materiálů není možné dosáhnout. Techniky šibori se však dají vytvářet i na dalších přírodních materiálech, jakými jsou například bavlna, vlna a len.

Čím tenčí materiál použijeme, tím jemnější vzory vytvoříme. Naopak silnější textilie dají více vyniknout sytosti barvy. Jedná se o techniku rezerváže bez konkrétního prostředku (médiu), který by ji vytvářel. (Rezerváž v batice označuje místo, které si díky předchozímu zakrytí určitým médiem ponechává bílou barvu, respektive barvu podkladu před batikováním. Nejobvyklejším médiem je u tradičních batik vosk. V šibori médium nahradíme provázky a sklady.)

Materiál a pomůcky, které budeme na šibori potřebovat, jsou běžně dostupné. V každém projektu je vždy vyjmenován jejich seznam. Neobejdeme se bez žehličky, jehly, bavlněných přízí, provázků a gumiček, papíru, mizícího (fantomového) fixu, mikrotenových sáčků, hrnce s pařákem, velkých kolíků, malých svěráčků, 8% octa, soli, batikovacích barev (s těmi budeme v knize pracovat my) nebo barev fixovaných párou, vody na máchání a samozřejmě látky.

U technik šibori je třeba si uvědomit několik důležitých věcí:

- hedvábí musí být před začátkem práce vyprané a perfektně vyžehlené
- každý záhyb, který na látce vytvoříme, musí být přesný a dobře zažehlený nebo vyšitý, jinak nevzniknou symetrické vzory
- aby vzory vůbec vznikly, je potřeba vybrat kontrastní barvy
- tyto techniky můžeme vytvářet pouze barvami na batiku nebo barvami fixovanými párou.

tkaniny vhodné na šibori

Jak jsme již výše zmínili, šibori vytváříme na tkaninách z přírodního vlákna. Přírodní vlákno je textilní spřadatelné vlákno z přírodních polymerů rostlinného nebo živočišného původu. Přírodní vlákna se rozdělují na rostlinná, živočišná a nerostná vlákna. Rostlinné vlákno je tvořeno protáhlými rostlinnými buňkami, jejichž podstatou je celulóza. K nejznámějším rostlinným vláknům patří bavlna a len. Do skupiny živočišného původu, jejichž základem je kreatin, tj. rohovina, patří různé druhy zvířecí srsti, ovčí vlna a spřadatelná vlna, jež tvoří výměšky žláz housenek některých přástevníků (přírodní hedvábí). Nerostným vláknem je azbest. My budeme v knize pracovat převážně s hedvábím, je pro techniku šibori ideální.

Hedvábí

Hedvábí je pevné, měkké a lesklé vlákno živočišného původu. Nejvíce se produkuje hedvábí, které vyměšují housenky bource morušového, uměle chované člověkem. Nicméně se zpracovává i hedvábí divoké (plané) z bourců žijících volně v přírodě na dubech nebo jasaněch. Historii hedvábí, jeho výrobu a druhům jsem se podrobně věnovala v knize Kouzlení s hedvábím. Laskavého čtenáře tedy odkazuji tam.

Hedvábné tkaniny

Jednotlivé druhy hedvábí se od sebe liší strukturou a silou tkaniny. U hedvábí v zásadě platí, že roste cena s jeho gramáží (hmotností). Hmotnost hedvábí se vyjadřuje v g/m² nebo číslicí umístěnou za druhem hedvábí, která se rovná počtu nití, z nichž je utkán jeden milimetr hedvábné tkaniny.

Hedvábí je ideální textilní materiál, má schopnost pojmout vlhkost v množství až do 30 % vlastní váhy, aniž by bylo na dotyk vlhké. Díky této schopnosti se velmi dobře barví. Špatně vodí teplo, proto má schopnost vyrovnávat klimatické výkyvy, v létě chladí, v zimě hřeje. Je nejpevnější textilní surovinou a zároveň nejpružnější. Má třpytivý povrch díky odrazu světla od vláken, jejichž průřez není kulatý, ale trojúhelníkový. Čínští lékaři uvádějí, že nošení oděvů z přírodního hedvábí pozitivně ovlivňuje regeneraci kožních buněk, působí protizánětlivě a chrání pokožku před nepříznivými vlivy slunečního UV záření.

Druhů hedvábných tkanin je nepřeberné množství. Vysvětlíme si základní rozdíly u těch druhů, které jsou běžně dostupné a zároveň vhodné na techniku šibori. Názvy hedvábí jsou většinou francouzské (v závorce česky, pokud český název existuje). Pod těmito názvy je naleznete v obchodě u nás i v zahraničí, francouzské názvy budeme proto používat i dále v textu.

Crêpe de Chine (krepdešín)

Jemná, splývavá tkanina malé hmotnosti v plátňové vazbě s krepovým povrchem. Crêpe de Chine je pevný, má velkou trvanlivost, málo se mačká, výborně se s ním pracuje a dobře na něm vynikne barva.

